Duygu Asena'nın **"Kadının adı yok"** kitabını çıktığı yıl okumuştum. Kitap kadınların toplumdaki geriye itilen yerini iyi anlatıyordu ama çok kişinin hatasını tekrarlayarak bunu edebiyat kapsamı içinde açıklıyordu. Kitap edebiyat olarak kötüydü. Anlatılmak istenilenler başka bir formda daha iyi anlatılırdı.

Yılı hatırlamıyorum ama 1980'li yılların ikinci yarısı olsa gerektir, Vedat Türkali bir toplantı için Frankfurt'a gelmişti ve bu kitap hakkında ne düşündüğü sorulduğunda kısaca "Kadının tadı yok" demişti.

Yazının başlığını bu kitabın adından esinlenerek koydum.

"Fırtınalı bir denizdir içimiz – Kurtuluş kendini anlatıyor" kitap dizisinin üçüncüsünü okuyorum. **TDAS'ın Tarihi** kitabında da belirttiğim gibi sözlü tarih, örgüt tarihinin anlatımında iyi bir yöntem değildir. Ortaya tekrarı bol bilgi yığını çıkar ve bu bilginin ayrıca sistematik hale getirilmesi gerekir. Bilgiyi yığmakla iş bitmez, iç düzenlemenin yapılması gerekir ve bu da sözlü tarihle yapılamaz. Daha önce Devrimci Yol'un yine aynı yöntemle hazırlanmış **"Tarihle Söyleşiler"** dizisinin birkaç kitabını okumuştum ve orada da aynı sıkıntı vardı.

Bu kez dikkatimi özellikle çeken nokta ise Devrimci Yol'da olduğu gibi Kurtuluş'ta da kadının yerinin olmaması oldu. 1975-1980 döneminde ikisi de kitlesel örgütlerdi, çok sayıda kadın militanları vardı ama ne üst düzeyde ne de kent komitelerinde kadın yoktu. Kısacası kadınlar vardı ama yerleri yoktu.

Kurtuluş'un sözlü tarihinde bu nokta üzerinde özellikle duruluyor, soruluyor ve herkes aynı cevabı veriyor: militan kadınlar vardı, erkekler kadar çalışıyorlardı ama herhangi bir sorumluluk düzeyinde yer almazlardı.

Sol içi şiddet gibi bu da normal kabul edilebilir. Her örgüt içinden çıktığı toplumun özelliklerini şu veya bu oranda yansıtır. Bir şiddet toplumundan çıkan solun bu şiddetten azade olması mümkün değildir. Bu nedenle de herkes sol içi şiddete karşıdır ama bir türlü önü alınamaz.

Kadın konusu da böyledir. Türkiye toplumu gelişmiş bir erkek toplumudur ve bunun devrimci örgütleri etkilememesi mümkün değildir. Herkes kadınların örgütteki yerinden söz eder, mücadelelerini över ama onların yeri yoktur.

TDAS'ın Tarihi'nde bu konuda neden ayrı olduğumuzu da incelemiştim.

"Sizde sorumlu düzeyde ne kadar çok kadın vardı" sözünü bana ilk kez Kurtuluş'tan bir kadın söylemişti. Yine o kadının söylediğine göre örgüt arkadaşları karşı çıkmışlar, Acilciler ne anlar bundan gerekçesiyle…

Ama durum gayet açık: Belma sosyalist hareketin en tanınmış insanıydı ve İstanbul'da iki sorumludan birisiydi (diğer sorumlu da kadındı). İstanbul'da sorumlu olmanın bölge sorumluluğuna denk düştüğünü anlamak zor olmasa gerektir.

Ömür, ölmeseydi eğer, yeniden oluşturulacak genel komitede yer alacaktı.

Adana gibi önemli bir ilin komitesinde de bir kadın yer alıyordu: Gülay.

Ayrılık yaşandıktan sonra HDÖ genel komitesinde bir kadının yer aldığını sonra öğrendim. Eski özelliği sürdürmüşler.

Şu soruyu sözünü ettiğim kitapta sormuştum: erkek egemen toplumun bu özelliği bizi neden az etkiledi?

Bu az etkilenme kurucuların özelliğinden geliyordu. Yüksel dışında hepimiz ODTÜ'lü idik ve bu üniversitede kadın-erkek ilişkisi görece daha serbestti. Yüksel ise Trakyalıydı ve bu alanda da bildiğimiz erkek egemenliği daha zayıftı.

Büyük şehir insanıydım ve çocukluğum, 1950'li yıllar, çalışan kadınların arasında geçmişti. Bu nedenle çalışmayan kadınları yıllarca garipsedim.

Diyeceksiniz "onlar da evde iş yapıyordu"; doğrudur ama çalışan kadınlar da yapıyordu.

Kadınlar için özel bir statü belirlememiştik. Tek ilke vardı: performansı olan öne geçer. Belirleyici olan performanstır, cinsiyet değil. Bu nedenle yetenekli kadınların yükselmesini engellemedik ve bir kadının sorumluluğu altında çalışmaktan rahatsız olan erkeklerin itirazlarını da (sayıları azdı ama vardı) ciddiye almadık.

Kadınlar büyük başarı gösterdiler ve bu başarıyla kadınların örgütteki yeri sağlamlaştı.

Sonraki yıllarda tarihimizde kadınların geri plana itildiği yönünde hiç şikayet duymadım, böyle bir şey yoktu.

Kadınların ön plana çıkması daha çok büyük kent örgütlenmelerinde görülüyor, küçük yerlere gidildikçe neredeyse ortadan kayboluyordu ama bir erkek toplumunda bu kadarını anormal karşılamamak gerekir. Toplumsal özellikler doğaldır ki bizi de etkileyecekti ve bu etki büyük şehirlerde daha zayıftı.

Kadınları eylem kadrosuna sokmuyorduk. Bizde, diğer silahlı mücadele örgütlerinde bulunmayan bir uygulama vardı: eylem kadrosuyla bölge çalışması yapan kadro ayrıydı. Kadınlar çok çabuk dikkat çekip hemen deşifre olacakları için eylemlere girmiyordu, yoksa beceremeyeceklerine inanıldığı için değil…

Ömür eylem örgütleyebiliyordu ve hayatını da bir bombalama eylemi öncesi dikkatsizliği

nedeniyle kaybedecekti. Bu eylemde deşifre olmak söz konusu değildi.

Sorumlu kadınlardan ikisinin küçük de olsa askeri eğitim gördüğünü biliyorum, belki bilmediklerim de vardır. Şiddetle onlar istemişti, karşı çıkan da olmadı.

Diğer silahlı mücadele örgütlerinde aktif bazı kadınların olduğunu biliyorum ama konumları neydi, bilgim bulunmuyor.